

**Archeologische prospectie met
ingreep in de bodem
Hooglede, Gitsbergstraat,
'WZC Ter Linde'**

Titel

*Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Hooglede, Gitsbergstraat, 'WZC Ter Linde'*

Auteurs

Ilse Gierts, Olivier van Remoorter en Lina Cornelis

Opdrachtgever

OCMW Hooglede

Projectnummer

2013-160

Plaats en datum

Gent, oktober 2013

Reeks en nummer

*BAAC Vlaanderen Rapport 83
ISSN 2033-6898*

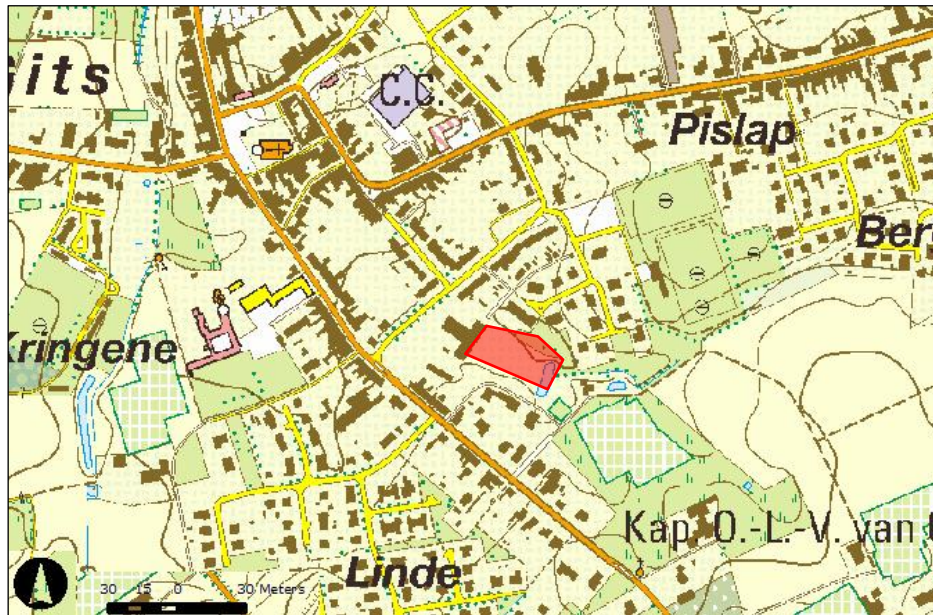
Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Technische fiche

Naam site: Hooglede, Gitsbergstraat, 'WZC Ter Linde'

Ligging: Gitsbergstraat 36
Gemeente Hooglede, Deelgemeente Gits
West-Vlaanderen

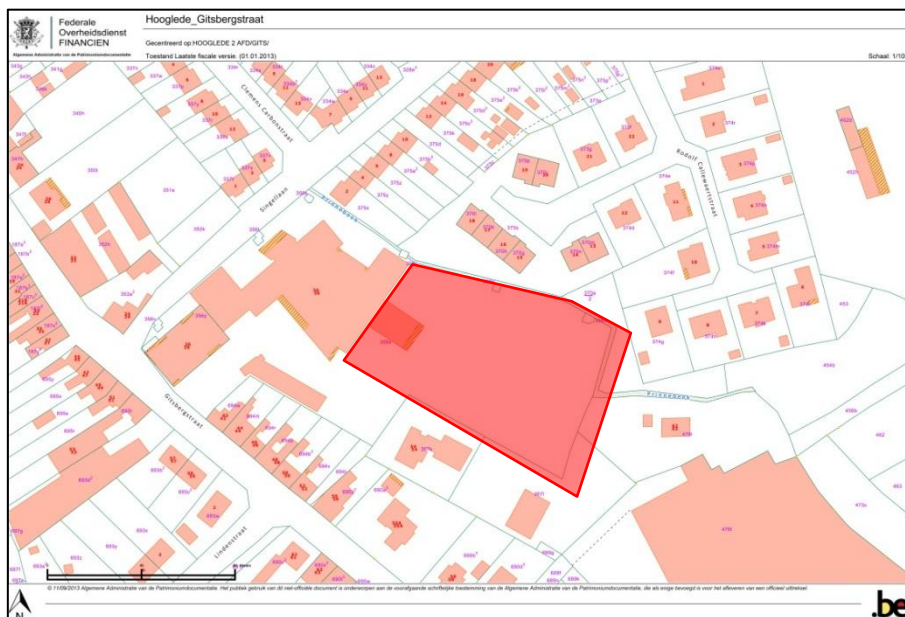
Topografische kaart:

Figuur 1: Aanduiding plangebied op de topografische kaart.

Kadaster: Afdeling Hooglede 2, sectie C

Percelen: 356W [partim]

Figuur 2: Aanduiding plangebied op de kadasterkaart.

Coördinaten: X: 60952.615 Y: 187955.970 (noorden)
X: 60919.515 Y: 187917.733 (westen)
X: 60963.843 Y: 187895.407 (zuiden)
X: 60947.549 Y: 187939.983 (oosten)

Onderzoek: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem

Projectcode: 2013-160

Opdrachtgever: OCMW Hoogdele

Uitvoerder: BAAC Vlaanderen bvba

Vergunningsnummer: 2013/396

Naam aanvrager: Ilse Gierts

Projectleiding: Ilse Gierts

Terreinwerk: Ilse Gierts, Lina Cornelis, Olivier van Remoorter en Nick Krekelbergh

Verwerking: Ilse Gierts, Olivier van Remoorter en Lina Cornelis

Toezicht: Sam De Decker, Agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen

Bewaarplaats archief: BAAC Vlaanderen bvba

Grootte projectgebied: ca. 0,65 ha

Grootte onderzochte oppervlakte: 152 m²

Termijn: Veldwerk: 2 dagen

Reden van de ingreep: Uitbreiding van het Woonzorgcentrum Ter Linde met een nieuwe vleugel en een ondergrondse parking

Bijzondere voorwaarden: Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed

Archeologische verwachting: Het projectgebied ligt op de rand van de CAI-locatie 72808: site met walgracht. Deze rechthoekige omwalde structuur telde aanvankelijk verschillende hoeve-gebouwen en had een naar het zuidwesten gerichte uitgang. De site is nog zichtbaar op de *Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778)*, de *Atlas der Buurtwegen (1841-1850)* en de *Kadasterkaart van Popp (1842-1879)*. Gelet op de aard van de ingreep en de locatie van het projectgebied is de kans zeer reëel dat bij de realisatie van het project archeologisch erfgoed zal worden verstoord.

Wetenschappelijke vraagstelling: Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- wat is het exacte verloop en de oorspronkelijke dimensie van de walgracht?
- zijn er aanwijzingen voor vroegere heruitgravingen, aanpassingen, ...?

- zijn er lagen aanwezig die relevant zijn voor macroresten- of pollenanalyse?
- welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig in de gracht; wat is hun bewaringstoestand en wat is de vondstdichtheid?
- zijn er sporen aanwezig binnen het omgrachte areaal?
- zo ja, op welk niveau bevinden deze sporen zich?
- is er sprake van stratigrafie/meerdere archeologische vlakken? Zijn er aanwijzingen voor een initiële ophoging van het binnenterrein bij de aanleg van de walgracht, en/of eventuele latere ophogingsfasen?
- wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
- maken deze sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes en hoe is dit te koppelen aan de stratigrafie binnen de site?
- wat is de vondstdichtheid en de bewaringstoestand van de vondsten in deze zone?
- is een vervolgonderzoek nodig, en zo ja, welke aspecten verdienen hierbij bijzondere aandacht?

Resultaten:

Tijdens het vooronderzoek werden het zuidoostelijk deel van de site met walgracht aangesneden (binnenterrein + walgracht). Het aardewerk gerecupereerd uit de gracht en enkele kuilen op het binnenterrein, bevestigt de gangbare laatmiddeleeuwse datering van de site (14de – 15de eeuw). Enkele kuilen op het binnenterrein hadden, op basis van het aardewerk, een volmiddeleeuwse datering (late 12de – 13de eeuw). De site werd reeds bewoond in de volle middeleeuwen en werd vermoedelijk in de late middeleeuwen (14de – 15de eeuw) omgracht.

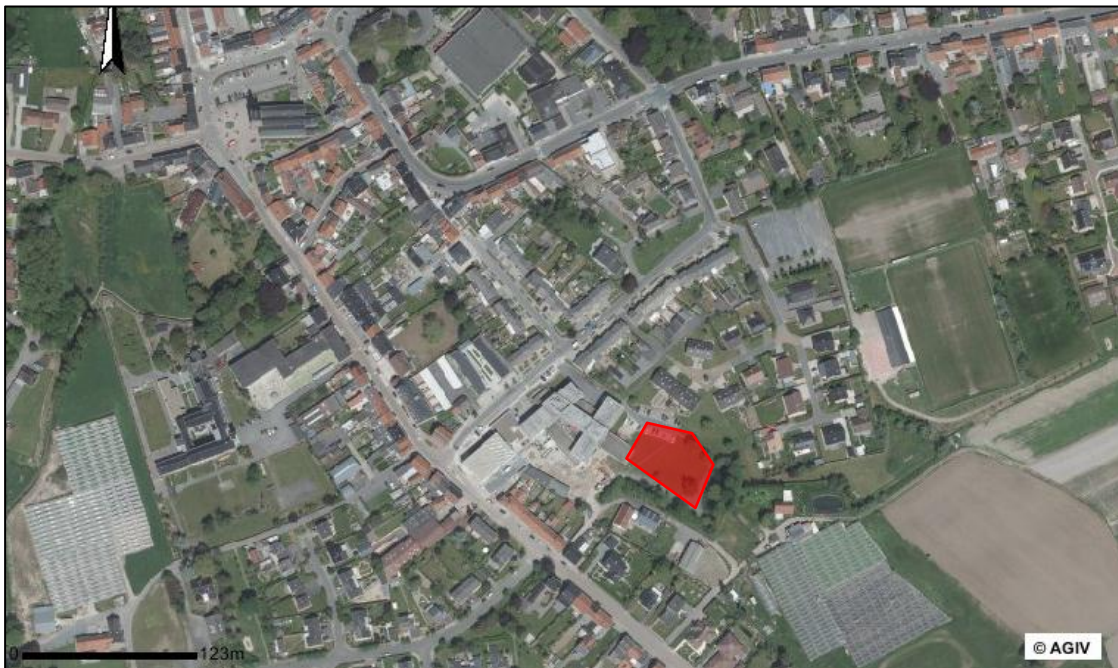
Inhoud

Samenvatting.....	1
1 Inleiding.....	2
1.1 Algemeen.....	2
1.2 Doel van het onderzoek.....	3
1.3 Aard van de bedreiging	4
1.4 Opzet van het rapport.....	4
2 Methode	5
3 Bodemkundige en archeologische gegevens.....	8
3.1 Bodemkundige gegevens	8
3.2 Beknopte historiek en archeologische gegevens	8
3.2.1 Historische gegevens van de regio	8
3.2.2 Cartografische gegevens.....	9
3.2.3 Archeologische gegevens	11
3.2.4 Archeologische verwachting.....	11
4 Archeologisch onderzoek	13
4.1 Bodemopbouw.....	13
4.2 Sporen en structuren	18
4.2.1 Walgracht.....	18
4.2.2 Overige sporen van bewoning.....	21
5 Vondsten.....	25
5.1 Fase 1: late 12 ^e -13 ^e eeuw	25
5.2 Fase 2: 14 ^e -15 ^e eeuw	25
5.3 Fase 3: 17 ^e -19 ^e eeuw	26
6 Conclusie	28
6.1 Interpretatie.....	28
6.2 Onderzoeksvragen	29
6.3 Advies	31
7 Bibliografie	32
8 Lijst met figuren.....	33
9 Bijlagen	34
9.1 Lijsten	34
9.1.1 Sporenlijst.....	34
9.1.2 Vondstenlijst	34
9.2 Kaartmateriaal	34
9.2.1 Overzichtsplan	34

Samenvatting

In opdracht van OCMW Hooglede heeft BAAC bvba een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op een terrein aan de Gitsbergstraat te Gits (Hooglede) (provincie West-Vlaanderen) (**Fig. 3**). Binnen het plangebied plant de opdrachtgever de uitbreiding van het Woonzorgcentrum Ter Linde met een nieuwe vleugel en een ondergrondse parking. Deze realisatie gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief zal worden verstoord. Doel van de prospectie is de archeologische waarden binnen het plangebied te duiden en te evalueren in het kader van een eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het verloop van de archeologische prospectie en de resultaten van het project.

Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op een orthofoto¹.

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 0,65. Binnen het plangebied werd ca. 152 m² (24%) aangelegd en onderzocht in drie proefsleuven.

Binnen het onderzoeksgebied werden sporen van menselijke activiteit aangetroffen waaronder kuilen en een grachtsysteem. Enkele sporen kunnen op basis van het vondstmateriaal gedateerd worden in de volle en late middeleeuwen. Enkele kuilen en het grachtsysteem houden verband met de binnen het plangebied aanwezige site met walgracht (CAI-locatie 72808).

¹ AGIV 2013a.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Naar aanleiding van de uitbreiding van het Woonzorgcentrum Ter Linde aan de Gitsbergstraat (Fig. 4 en 5) heeft BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van OCMW Hooglede, een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd (Fig. 4 en 5). Binnen het plangebied zal de opdrachtgever nieuwbouw realiseren op een terrein van ca. 0,65 ha groot. Bij dergelijke grote infrastructuurwerken is de impact op het bodemarchief ingrijpend.

Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de stratengids².

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van de Vlaamse Regering 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de uitbreiding met nieuwbouw. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Aangezien behoud *in situ* niet mogelijk was, is gekozen voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem.

² AGIV 2013b.

Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart³.

Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland.

In totaal werd 152 m² onderzocht in drie proefsleuven. Dit komt neer op ca. 24% van het te ontwikkelen terrein.

Het onderzoek werd uitgevoerd van 30 september tot en met 01 oktober 2013. Projectverantwoordelijke was Ilse Gierts. Lina Cornelis, Olivier van Remoorter en Nick Krekelbergh werkten mee aan het onderzoek. Willem Hantson van RADAR (Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddienst) stond in voor de wetenschappelijke begeleiding

Contactpersoon bij de overheid, het Agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, was Sam De Decker. Bij de opdrachtgever OCMW Hooglede was dit Koenraad Coussé.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van deze prospectie is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen (opgenomen in de Bijzondere Voorwaarden voor dit onderzoek) beantwoord worden:

- wat is het exacte verloop en de oorspronkelijke dimensie van de walgracht?
- zijn er aanwijzingen voor vroegere heruitgravingen, aanpassingen, ...?
- zijn er lagen aanwezig die relevant zijn voor macroresten- of pollenanalyse?
- welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig in de gracht; wat is hun bewaringstoestand en wat is de vondstdichtheid?
- zijn er sporen aanwezig binnen het omgrachte areaal?
- zo ja, op welk niveau bevinden deze sporen zich?
- is er sprake van stratigrafie/meerdere archeologische vlakken? Zijn er aanwijzingen voor een initiële ophoging van het binnenterrein bij de aanleg van de walgracht, en/of eventuele latere ophogingsfasen?
- wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
- maken deze sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes en hoe is dit te koppelen aan de stratigrafie binnen de site?

³ Provincie West-Vlaanderen 2013a.

- *wat is de vondstdichtheid en de bewaringstoestand van de vondsten in deze zone?*
- *is een vervolgonderzoek nodig, en zo ja, welke aspecten verdienen hierbij bijzondere aandacht?*

1.3 Aard van de bedreiging

Op de betreffende locatie zal een nieuwe vleugel van het WZC Ter Linde met ondergrondse parking ontwikkeld worden in opdracht van OCMW Hooglede. Deze realisering zal gepaard gaan met graafwerken, waardoor het bodemarchief zal verstoord worden. Hierbij dreigen eventuele aanwezige archeologische restanten verloren te gaan. Ook de *in situ* bewaring van mogelijke archeologische waarden is hierdoor uitgesloten.

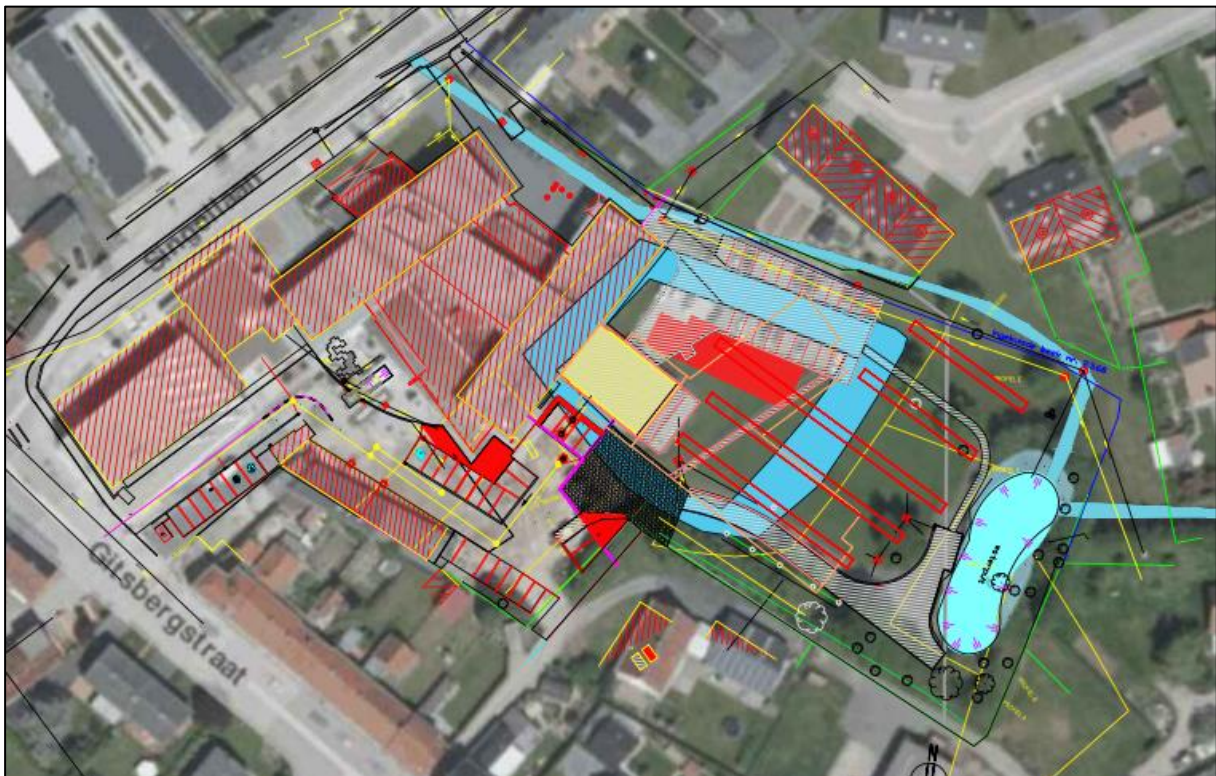
1.4 Opzet van het rapport

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk wordt de toegepaste methode toegelicht. Vervolgens wordt er stilgestaan bij de bekende bodemkundige en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving. Daarna worden de resultaten van de archeologische prospectie gepresenteerd. Hieruit volgen een synthese en een advies voor eventueel vervolgonderzoek.

2 Methode

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedroeg ca. 0,65 ha waarvan 152 m² werd onderzocht door middel van 3 proefsleuven. De oorspronkelijke strategie, opgesteld in de Bijzondere voorwaarden, met de aanleg van twee proefsleuven in kruisvorm over de locatie van de site met walgracht, werd niet gevolgd. De reden hiervoor is tweeledig. Enerzijds besloeg het plangebied enkel het zuidoostelijk deel van de site waardoor een kruisvorm ons niet meer inzicht zou verschaffen in de indeling en stratigrafie van het binnenterrein en de walgracht. Daarom werd geopteerd voor de aanleg van brede, parallelle sleuven om maximaal te kunnen inzetten op de registratie en documentatie van het eiland en de gracht. Anderzijds was de aanleg van een kruisvorm door de beperkte oppervlakte van het terrein en de aanwezigheid van hindernissen (parking, afsluiting tuintje WZC, betonnen paadje) praktisch onmogelijk⁴. Omwille hiervan werd geopteerd voor de methode van parallelle sleuven (**Fig. 6**). De originele aanpak was de aanleg van vijf parallelle sleuven met een noordwest-zuidoost oriëntatie. De meest zuidelijke sleuf op **Fig. 6** (WP 2 op grondplan) werd in het noorden ingekort door de aanwezigheid van het tuintje met afrastering van het WZC en het betonnen paadje. De twee opeenvolgende sleuven werden in het noorden, binnen het eiland van de site, vervangen door een brede proefput (WP 1 op grondplan) om de indeling van het binnenterrein zo optimaal mogelijk te kunnen documenteren⁵. Het zuidelijke deel van de sleuven werd eveneens vervangen door een brede sleuf om een volledige dwarsdoorsnede op de gracht te kunnen plaatsen (WP 3 op grondplan). De twee oorspronkelijk geplande sleuven in de noordoostelijke hoek van het plangebied werden, na overleg met de bevoegde overheidsinstantie, niet aangelegd. De aanleg ervan was niet relevant in het kader van de aanwezige site met walgracht. De aanwezigheid van de riolering maakte de aanleg ervan ook praktisch onmogelijk (**Fig. 7**).

De afstand tussen WP 2 en 3 bedroeg niet meer dan 15 m (van middelpunt tot middelpunt).

Figuur 6: Oorspronkelijke inplanting van de sleuven (rood) geplot op huidige situatie en site met walgracht (Atlas der Buurtwegen).

⁴ Dit geldt eveneens voor de kraan (plaats kraan met rupsbanden, grondverzet,...).

⁵ De aanleg van sleuven was hier eveneens niet mogelijk met grondverzet.

Figuur 7: Finale inplanting van de drie sleuven (zwart) geplot op huidige situatie en site met walgracht.

De afgraving gebeurde door een kraan op rupsbanden met tandeloze graafbak (**Fig. 8**). Tijdens het onderzoek werd in iedere werkput machinaal één vlak aangelegd op het archeologisch relevante en leesbare niveau; dit onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog. Vervolgens werd het vlak manueel bijgeschaafd, zodat de sporen het best zichtbaar waren en meteen konden worden ingekrast. Alle sporen werden ingetekend door middel van een *Robotic Total Station* (RTS) en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen en foto's. Sporenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van het programma *Autocad* werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan van het hele terrein.

Figuur 8: Aanleg van de sleuven.

Per sleuf werd bij de aanleg ervan een diepere profielput aangelegd zodat minstens 60 cm van de moederbodem zichtbaar was. Bij elke profielput werd de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op plan aangeduid. Aan de hand van deze profielputten kreeg men een duidelijk beeld van de bodemopbouw en landschapontwikkeling.

Ter hoogte van de gracht werd op één plaats een volledige dwarsdoorsnede aangelegd. Om veiligheidsredenen gebeurde dit in twee niveaus.

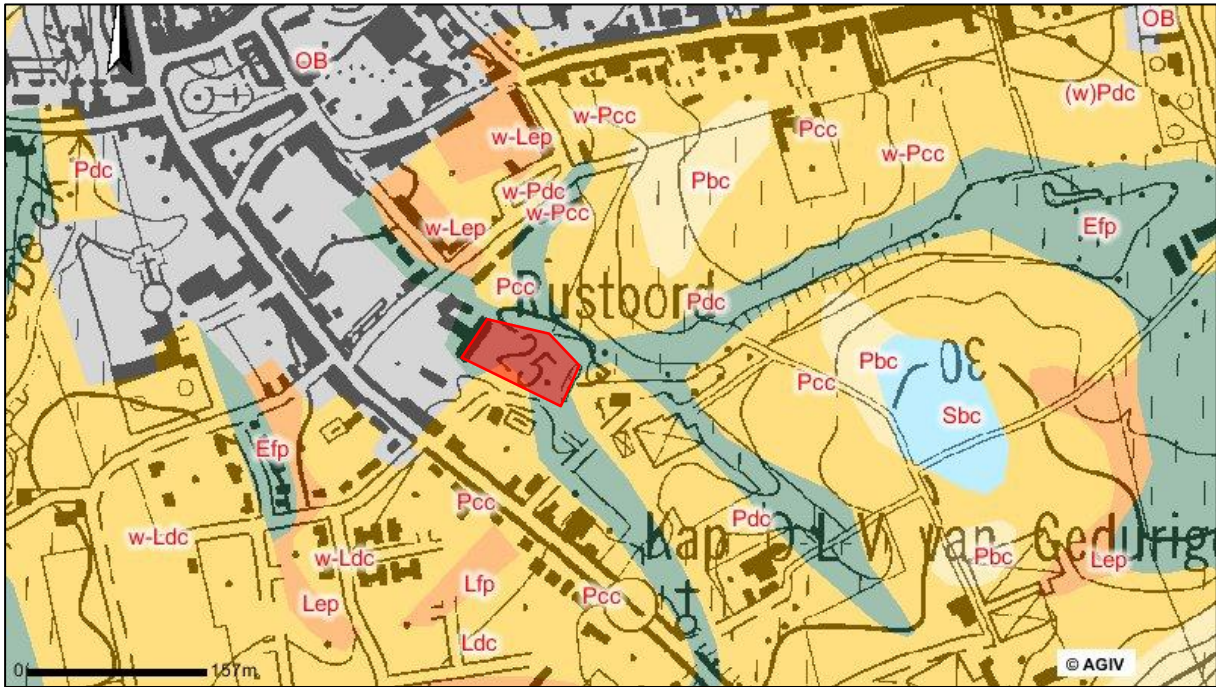
De aanwezige sporen werden gecoupeerd. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschaafd om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Het profiel van de coupes werd manueel opgeschaafd, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/20 en beschreven. Vondsten uit de coupes werden stratigrafisch ingezameld. Vondsten werden achteraf gewassen, genummerd en bewaard bij BAAC bvba.

Met behulp van een metaaldetector (*Tesoro Silver*) werden metaalvondsten opgespoord. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal gaf, werden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten werden enkel ingezameld wanneer zij zich aan het vlak bevonden of als ze zich in een spoor bevonden dat gecoupeerd werd.

De sleuven werden, na instemming van de bevoegde overheid, gedicht.

3 Bodemkundige en archeologische gegevens

3.1 Bodemkundige gegevens

Figuur 9: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen⁶.

Op de bodemkaart (Fig. 9) is de bodem in het plangebied voor het grootste deel gekarteerd als *zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel* (Efp). In het zuiden van het onderzoeksgebied komen ook *matig natte zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont* (Ldc) voor. Ten noordwesten van het plangebied ligt de bebouwde kom van Gits aangeduid met de code OB. In het volgende hoofdstuk wordt de bodemopbouw binnen het plangebied besproken.

3.2 Beknopte geschiedenis en archeologische gegevens

3.2.1 Historische gegevens van de regio⁷

Gits wordt voor het eerst vermeld in 1088 onder de naam "Giddis". Deze oude benaming betekent 'openstaande' of 'stromende beek'. Verscheidene beken vormen de natuurlijke grenzen van de gemeente: de Leenbosbeek en de Prinnebeek in het noorden en noordwesten (grens met resp. Kortemark en Torhout); de Aleerbeek begrenst Gits in het noordoosten met Lichtervelde; daarnaast vloeien de Kwakkel-, Mote-, Lie- en Onledebeek door dit gebied.

In de 17de en 18de eeuw wordt de bevolking van Gits vaak getroffen door oorlogen, epidemieën en hongersnood. Dit als gevolg van de ligging van Gits, pal op de grens tussen het Spaans en Frans grondgebied.

Ten gevolge van de nabijheid van het front wordt eind 1914 een Duits vliegveld aangelegd in de wijk Onledemolen. Over het grondgebied van Gits loopt eveneens een munitietram van Lichtervelde naar Hooglede.

In september 1944 wordt Gits bevrijd door de Polen.

⁶ AGIV 2013c.

⁷ Van Biervliet 1985.

3.2.2 Cartografische gegevens

Om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd door de tijd heen, zijn historische kaarten geraadpleegd. Er werden verschillende kaarten bestudeerd: de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (2de helft 18de eeuw), de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en de kadasterkaart opgesteld door Philippe-Christian Popp (2de helft 19de eeuw).

3.2.2.1 Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778)

Op de *Ferrariskaart* staat de site met walgracht afgebeeld (Fig. 10). Het betreft een enkelvoudige site met vierkantige woonzone. De ingang bevindt zich langs zuidwestelijke kant. Op het binnenterrein kunnen vier hoeve-gebouwen worden onderscheiden. De onmiddellijke omgeving rond de site wordt ingenomen door boomgaarden.

Figuur 10: Situering onderzoeksgebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (*Ferrariskaart*) (1771-1778)⁸.

3.2.2.1 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)(Fig. 11)

De *Atlas der Buurtwegen* (ca. 1840) geeft een vergelijkbaar beeld als de *Ferrariskaart*⁹. Enkel het aantal gebouwen binnen het eiland en de ingang zijn gewijzigd. De twee noordoostelijk gelegen structuren op de *Ferrariskaart* zijn vervangen door één gebouw. De twee zuidwestelijk gelegen gebouwen zijn verdwenen.

De site wordt volledig omgeven door de walgracht. De zuidwestelijke ingang, zoals aangegeven op de *Ferrariskaart*, is niet langer aanwezig. De toegangsweg is zichtbaar als een smal en langwerpige perceel.

⁸ Digitale Bibliotheek van de koninklijke bibliotheek van België 2013a

⁹ Provincie West-Vlaanderen 2013b

Figuur 11: Situering onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840).

3.2.2.1 Popp-kaart (1842-1879) (Fig. 12)

De kadastrale kaart van Philippe-Christian Popp (*Atlas cadastral parcellaire de la Belgique*, 2de helft 19de eeuw) vertoont een zeer gelijkaardig beeld als de *Atlas der Buurtwegen*. De site met walgracht wordt nog steeds weergegeven met één hoeve-gebouw op het binnenterrein en een toegangsweg.

Figuur 12: Situering onderzoeksgebied op de Poppkaart (1855)¹⁰.

Op basis van de cartografische bronnen kan men stellen dat de site met walgracht werd aangelegd vóór de tweede helft van de 18de eeuw. Omstreeks het midden van de 19de eeuw was deze nog steeds zichtbaar en vermoedelijk ook in gebruik.

¹⁰ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2013c.

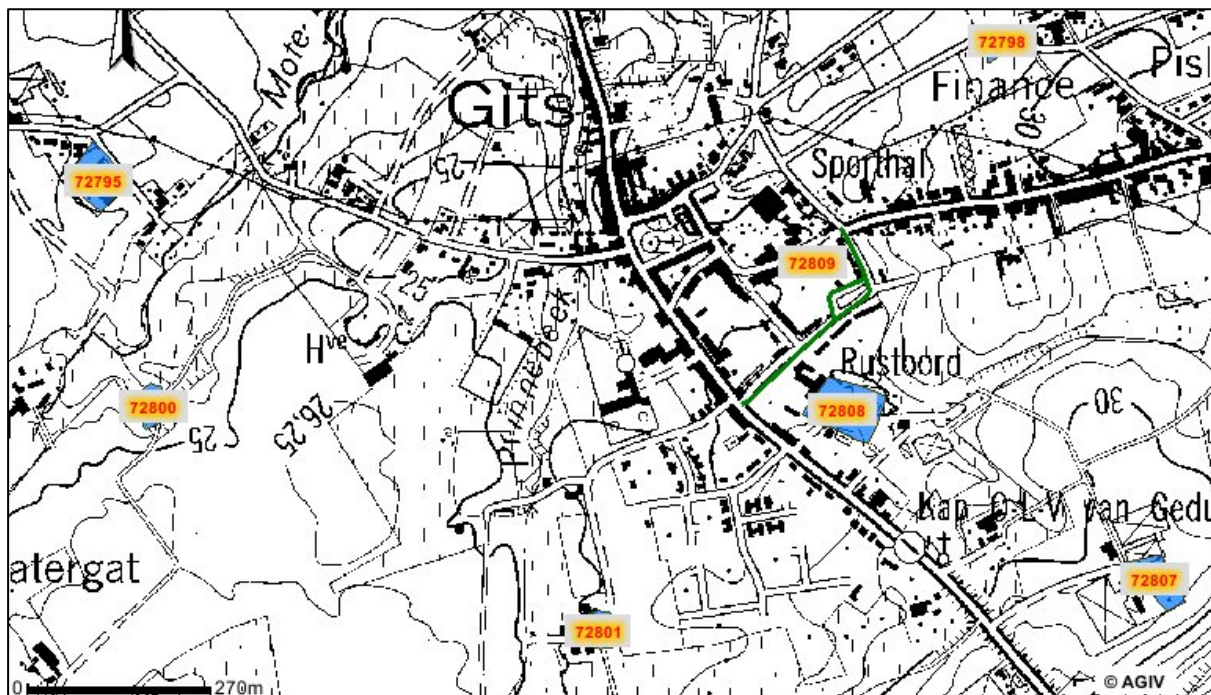
3.2.3 Archeologische gegevens

3.2.3.1 Voorgaande archeologische vondsten

Om in te schatten wat het archeologisch potentieel van het terrein is, werd gekeken naar wat er archeologisch al bekend is uit de omgeving van het plangebied. Daarvoor is de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) als uitgangspunt gebruikt (Fig. 13).

In de CAI zijn archeologische waarden uit heel Vlaanderen verzameld. Hoewel de inventaris niet geheel volledig is, kan ze toch dienen als eerste inzicht in wat er archeologisch in een gebied aangetroffen is. Binnen het plangebied staat één archeologisch waarde bekend:

- CAI locatie 72808: site met walgracht, vermoedelijk uit de late middeleeuwen

Figuur 13: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving¹¹.

Overige waarden in de omgeving van het plangebied wijzen eveneens op de aanwezigheid van sites met walgracht, vermoedelijk uit de late middeleeuwen (CAI locaties 72808, 72801, 72807, 72809, 72798 en 72795).

Archeologische vondsten als vuurstenen pijlpunten uit het neolithicum en vuurstenen uit de Romeinse periode wijzen op een vroege bewoning. Mogelijk liep een *diverticulum* (Romeinse secundaire weg) van Doornik over Kortrijk langs Gits naar Oudenburg. De vroege bewoning is vermoedelijk te wijten aan de gunstige ligging langs deze weg¹².

Ten zuiden van het centrum van Hooglede, op enkele kilometers van ons plangebied, werden enkele kuilen aangetroffen die wijzen op vroeg-Romeinse bewoning in de buurt¹³.

3.2.4 Archeologische verwachting

Gezien de archeologische waarde, d.i. de aanwezigheid van een vermoedelijk laatmiddeleeuwse site met walgracht, binnen het projectgebied is de kans zeer reëel dat er bij de realisatie van het bouwproject archeologisch erfgoed zal worden verstoord. Er wordt verwacht dat tijdens het

¹¹ Centraal Archeologische Inventaris 2013.

¹² Van Biervliet 1986.

¹³ Dossier I.A.P. (afdeling West-Vlaanderen), Vroeg-Romeinse kuilen in Hooglede.

vooronderzoek het zuidoostelijk deel van de site met walgracht zal worden aangesneden (gracht + binnenterrein).

4 Archeologisch onderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het veldonderzoek beschreven. Aan de hand van de beschrijvingen van de resultaten van het onderzoek wordt een interpretatie gegeven van de gevonden sporen. De vondsten worden uitvoeriger beschreven in het volgende hoofdstuk.

4.1 Bodemopbouw

Binnen het plangebied was de bodem zwaar verstoord door recente afgravings- en ophogingswerken. Deze werken werden uitgevoerd in de periode 2000-2001 en kaderden binnen de aanleg van het rusthuis en bijhorende parking en tuin¹⁴. De ophogingslaag in WP 1 had een dikte die varieert tussen 70 en 80 centimeter. Dit pakket was gevlekt met een sterk zandige leem-textuur. De laag was verzadigd met bakstenen, recent puin en puinsintels (**Profielen 7 en 8; Fig. 14 en 15**).

Figuur 14: Profiel 7 in WP 1.

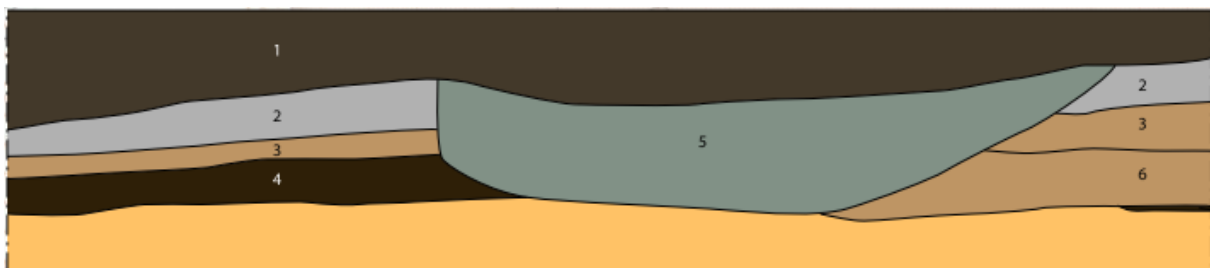
Figuur 15: Profiel 8 in WP 1.

¹⁴ Dit werd ons bevestigd door Dhr. Mark Broucke van de Heemkundige Kring van Hooglede, Gits.

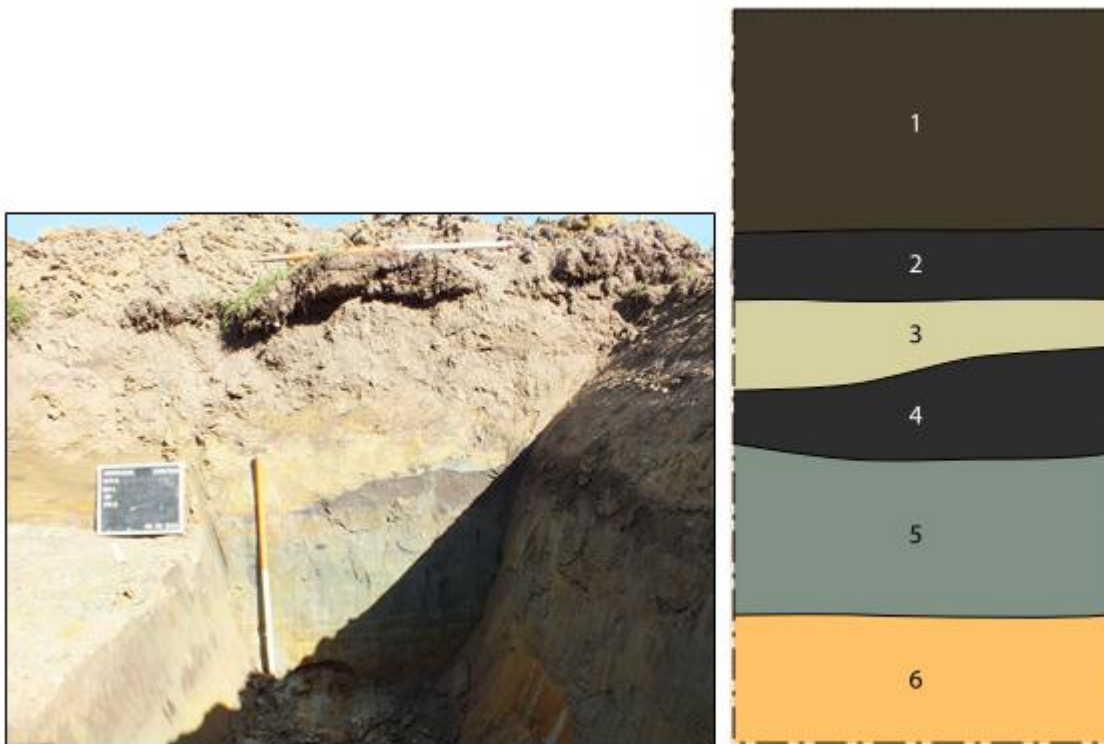
In het oosten van de werkput was nog een deel van een begraven Ah-horizont bewaard. Deze donkergrijze zandige laag was licht humeus met weinig baksteeninclusies (**Profielen 2 en 10; Fig. 16-18**). In het westen van WP 3 was deze laag niet meer zichtbaar door recente afgraving (**Profiel 5; Fig. 19**). Uit deze horizont werden geen vondsten geborgen. De laag kan mogelijk geïnterpreteerd worden als een woonhorizont.

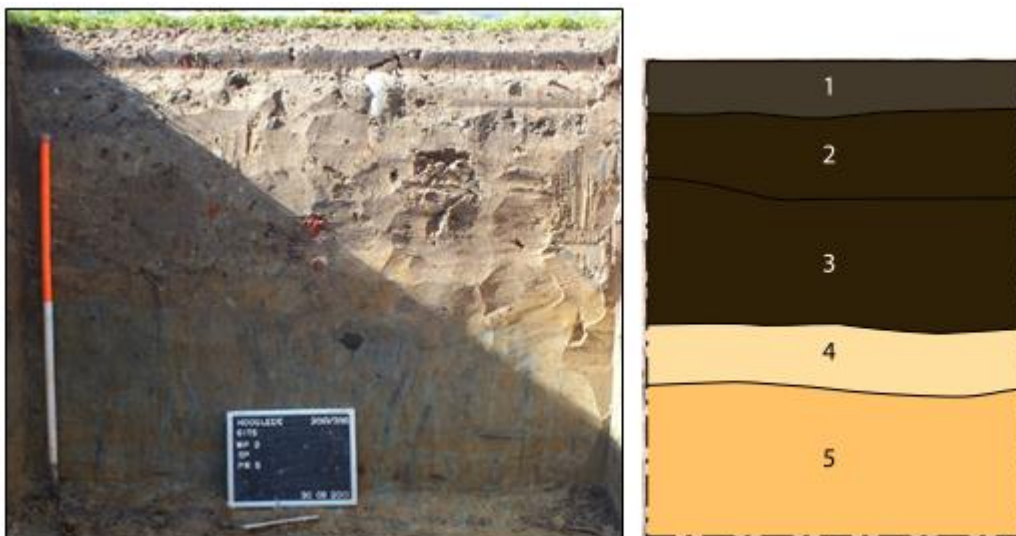
Figuur 16: Profiel 10 in WP 1 met begraven Ah-horizont (boven) en ophoging (onder).

Figuur 17: Tekening profiel 10 met begraven Ah-horizont (laag 4) en ophoging (lagen 1-3, 5 en 6). Oriëntatie O-W, schaal 1:40.

Figuur 18: Profiel 2 in WP 1 met begraven Ah-horizont (laag 4), ophoging (lagen 1-3) en moederbodem (lagen 5-6). Oriëntatie W-O, schaal 1:20 (tekening).

Figuur 19: Profiel 5 in WP 3 met bouwvoor (laag 1), ophoging (lagen 2-4) en moederbodem (laag 5). Oriëntatie ZW-NO, schaal 1:20 (tekening).

Ook in werkput 2 was de bodem zwaar verstoord door recente afgravingen en ophogingen (**Profielen 3 en 11-12; Fig. 22**).

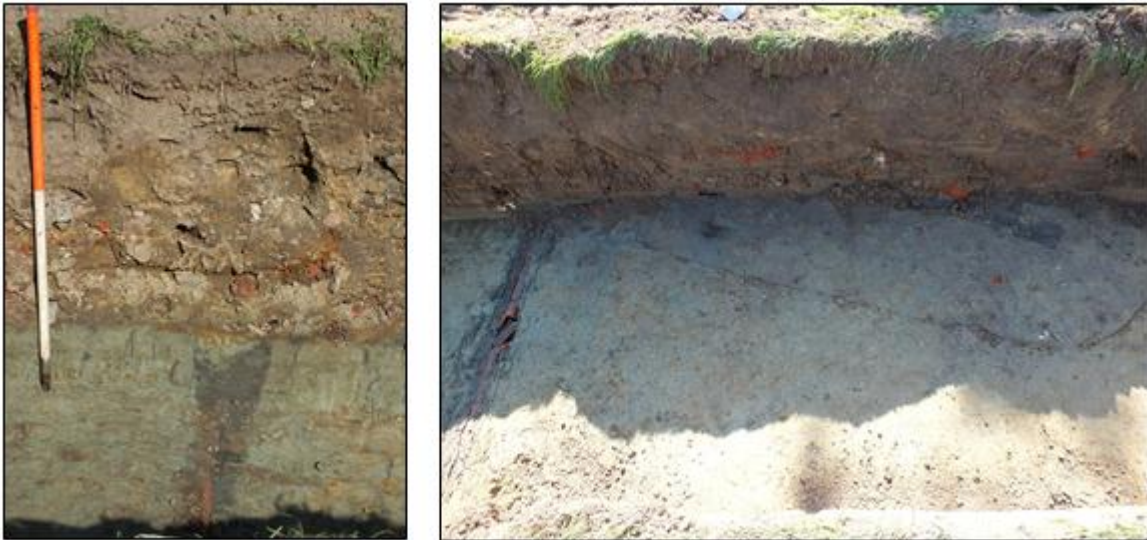
Profiel 11 in het westen van WP 2 toont aan dat de grond werd afgegraven tot in de C-horizont (**laag 4, Fig. 21**) om daarna te worden opgehoogd door puinpakketten (lagen 2, 5-6) (**Fig. 15 en 16**). De ophogingspakketten zijn jonger dan de drainagesleuf die is uitgegraven in de moederbodem (gearceerde vulling).

Figuur 20: Profiel 11 in westen van WP 2. Oriëntatie W-O, schaal 1:40.

Figuur 21: Profielen 11 en 12 (boven) en profiel 3 (onder).

Figuur 22: Profiel 11 in WP 2 met ingegraven drainagesleuf (links); 17de – 19de eeuwse puinkuil onder ophogingspakketten (Profiel 12)(rechts).

Figuur 23: Profielput 1 in westen van WP 1.

In de profielput in het westen van WP 1 konden volgende vier lagen worden onderscheiden (**Fig. 20**). De bovenste laag was een sterk gevlekte donkerbruine bouwvoor met veel baksteeninclusies. Daaronder bevond zich het sterk verrommelde ophogingspakket. De 1-C-horizont had een sterk lemige zandtextuur met een matige hoeveelheid mangaan- en ijzerinclusies. Onderin bevond zich de 2-C-horizont met een lemige zandtextuur en veel ijzerinclusies. De kartering van het plangebied op de bodemkaart als *zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel* wordt hier niet bevestigd. Het betreft hier *matig natte zandleembodems*.

4.2 Sporen en structuren

4.2.1 Walgracht

Bij de aanleg van de werkputten 2 en 3 (WP 2 en 3) werd het zuidoostelijk deel van de walgracht aangesneden. De gracht was noordoost-zuidwest georiënteerd en kon op het archeologisch leesbare niveau over een afstand van 16 meter worden gedocumenteerd (WP 2). De maximaal bewaarde diepte van de gracht onder de recente ophogingslagen bedroeg ca. 1,60 meter.

In WP 2 kon de gracht over zijn gehele lengte, d.i. de bewaarde lengte onder de ophogingspakketten, worden aangelegd. Op het einde van de sleuf werd een profielput aangelegd (**Profiel 4, Fig. 24**). Hierin kon de zuidelijke grens van de gracht worden vastgelegd. Het profiel werd gefotografeerd maar kon door instorten niet tijdig worden getekend.

Figuur 24: Profiel 4 in WP 2.

In WP 3 kon de volledige dwarsdoorsnede van de gracht worden geregistreerd. Een eerste poging om de doorsnede in één vlak te documenteren mislukte (**Profiel 6, Fig. 25**). De onstabiele grachtvulling en het inkalven onderin de sleuf deden het profiel instorten.

Figuur 25: Profiel 6 in WP 2 (links), ingestort (rechts).

De tweede poging gebeurde om veiligheidsredenen in twee niveaus. Het eerste niveau werd aangelegd op een diepte van 1,20 meter onder het maaiveld, d.i. op +25,00 meter TAW (**Profiel 9.1, Fig. 27**). Na documentatie van het profiel werd verder verdiept tot op een hoogte van +23,60 meter TAW (**Profiel 9.2, Fig. 27**) (**Fig. 26 en 27**).

De bovenste vullingen van de gracht konden in het eerste vlak over een hoogte van ca. 20 centimeter worden gedocumenteerd. De bovenliggende lagen 1-4 (profiel 9.1) zijn recente ophogingspakketten met een datering in de (vroeg) 20ste eeuw. Deze lagen waren verzadigd met baksteen en recent puinmateriaal (glas, plastic...). De pakketten oversneden eveneens twee drainagepijpen die waren ingegraven in de gracht. De industriële baksels van de pijpen komen voor vanaf het begin van de 20ste eeuw.

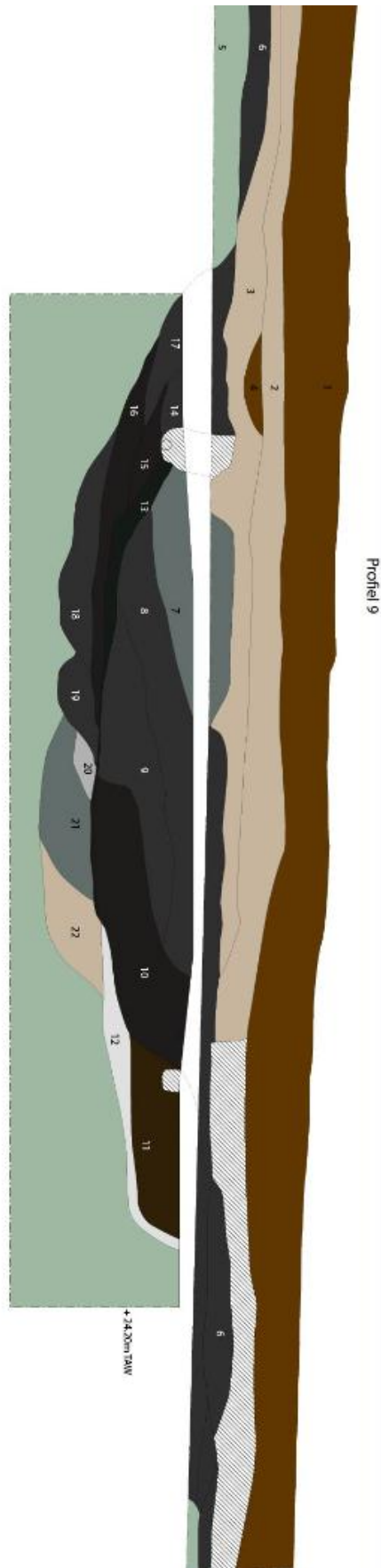
De randzone van de gracht (vulling 6; profiel 9.1) kon langs de noordwestelijke zijde over een lengte van minimum 6 meter worden gedocumenteerd; langs zuidoostelijke kant bedroeg deze minimum 2,5 meter. Deze sterk humeuze vulling met resten van twijgjes markeert de drassige zone die de gracht langs beide kanten flankeerde.

Binnen de komvormige opvulling van de gracht konden verschillende strata worden onderscheiden (vullingen 7-22; profiel 9.2). De bovenste lagen hadden een zandlemige textuur; de onderste (vullingen 18-20) waren meer kleiig. Onderin de gracht zijn er sporen van vroegere heruitgravingen (vullingen 18-22). De gracht is deels door inspoeling van water en organisch materiaal (vullingen 11, 16 en 18), deels door opvulling gedempt (vullingen 13-15). Deze laatste bevatten baksteenfragmenten.

Op basis van het verzamelde aardewerk kunnen een aantal opvullingslagen uit de gracht worden gedateerd. Eén van de oudst dateerbare heruitgravingen is vulling 14. Hierin werd de rand van een teil in grijs aardewerk aangetroffen. De eenvoudige bandvormige rand wijst op een datering in de 14de - 15de eeuw. Ook vulling 5 kan in deze periode worden gedateerd. Uit de bovenste vullingen 10 en 11 werden fragmenten verzameld uit de 17de - 18de eeuw.

Figuur 26: Dwarsdoorsnede op walgracht.

Figuur 27: Dwarsdoorsnede op gracht. Profiel 9.1 (boven); profiel 9.2 (onder). Oriëntatie NW-ZO, schaal 1:65.

4.2.2 Overige sporen van bewoning

WP 1

In WP 1 werden 18 sporen ingekrast en ingemeten. De meeste sporen hadden een grillige vorm in het vlak en bleken na couperen natuurlijk (bioturbatie) te zijn. Spoor S.1.5 bleek nog een restant van de bovenliggende ophoging te zijn.

De sporen S.1.3, S.1.9 en S.1.10 hadden in het vlak een ronde tot ovale vorm en een vrij homogene donkergrijze vulling (Fig. 29).

Figuur 28: Vlakfoto's sporen S.1.9 en S.1.10.

In de coupes hadden de sporen een komvormig profiel met een maximale diepte van 16 centimeter (Fig. 30 en 31).

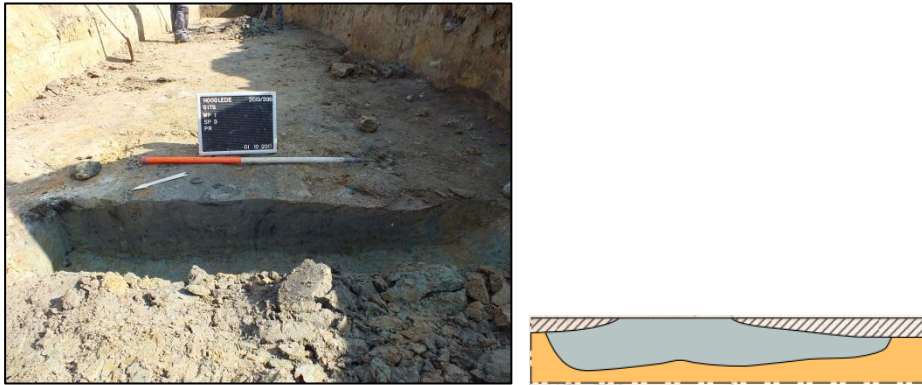

Figuur 29: Coupefoto's sporen S.1.9 en S.1.10.

Figuur 30: Coupetekeningen S.1.9 (boven) en S.1.10 (onder). Coupe NO-ZW, schaal 1:20.

Spoor S.1.3 was iets breder (diameter 1,60 m) en dieper uitgegraven (max. 22 cm) (**Fig. 32**).

Figuur 31: Coupefoto spoor S.1.3 (links) en tekening coupe N-Z, schaal 1:20 (rechts).

De functie van de kuilen is onzeker. De sporen kunnen op basis van het geborgen aardewerk gedateerd worden in de late 12de tot 13de eeuw.

De sporen S.1.1, S.1.2 en S.1.8 kunnen op basis van hun vorm in het vlak worden geïnterpreteerd als kuilen (**Fig. 33**). In de coupes echter was geen spoorvorming te onderscheiden. Het zijn mogelijk nog de bewaarde onderkanten van kuilen. De vulling in het vlak was sterk gevlekt met insluitsels van baksteen en houtskool. Op basis van het verzamelde aardewerk bij de aanleg van het vlak kunnen de sporen S.1.1 en S.1.2 gedateerd worden in de 14de tot 15de eeuw.

Figuur 32: Vlakfoto spoor S.1.1 (rechts) en S.1.2 (links).

WP 2

In het uiterste westen van WP 2 werd langs de zuidwand een puinkuil aangetroffen. Het spoor kan op basis van het verzamelde aardewerk gedateerd worden in de 17de - 19de eeuw (**Fig. 34**).

Figuur 33: Vlakkfoto spoor S.2.1.

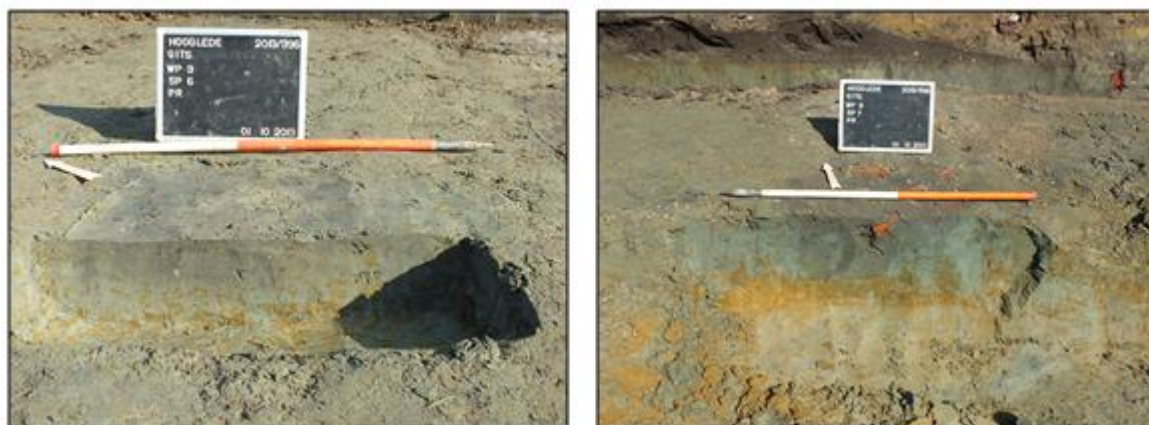
WP 3

In het begin van WP 3 werden een boomval en een kleine noord-zuid georiënteerde greppel aangetroffen (spoor S.3.1) (**Fig. 35**). De greppel was in het vlak slechts 40 centimeter breed en had een lichtgrijze vulling met baksteen- en houtskoolinclusies. In de coupe was het spoor slechts enkele centimeters bewaard. Door de scherpe aflijning in het vlak kan de greppel als recent worden geïnterpreteerd.

Figuur 34: Vlakkfoto WP3, westkant.

Centraler, in de uitbreiding van WP 3, bevonden zich nog twee kuilen met een ronde tot ovale vorm. De vulling was donkergrijs/blauw gevlekt en bevatte baksteenfragmenten. De sporen waren komvormig in profiel met een maximale diepte van 20 centimeter (**Fig. 36**). Spoor S.3.7 werd oversneden door een drainagesleuf. Er werden geen vondsten geborgen. De functie van de kuilen is onzeker.

Figuur 35: Coupefoto's sporen S.3.6 en S.3.7.

5 Vondsten

Op basis van het aardewerk kunnen de aangetroffen sporen en vullingen in drie perioden gedateerd worden.

5.1 Fase 1: late 12^e-13^e eeuw

Drie sporen kunnen op basis van het aanwezige materiaal tot deze periode gerekend worden. Het gaat om de sporen S1.3, S1.9 en S1.10. In spoor 1.3 werden naast twee scherven grijs aardewerk ook een bodemfragment van een pan in vroegrood aardewerk aangetroffen. In spoor S.1.9 werden, naast enkele wandscherven grijs en vroegrood aardewerk, een randfragment van een kogelpot in grijs aardewerk met een blokvormige rand met een ruitvormig profiel met uitgesproken binnenlip aangetroffen (Fig. 37).¹⁵ Spoor S.1.10 bevatte net als spoor S.1.3 enkele fragmenten grijs aardewerk gecombineerd met enkele fragmenten vroegrood.

Figuur 36: Aardewerk uit spoor S.1.9.

5.2 Fase 2: 14^e-15^e eeuw

Tot deze periode kunnen sporen S.1.1, S.1.2 en S.2.2 gerekend worden.

In spoor S.1.1 werden fragmenten van ten minste twee kannen in rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen. Het gaat om eenvoudige kannen met afgeronde top en lichte doorn¹⁶.

Spoor S.1.2 bevatte een randfragment van een voorraadpot in grijs aardewerk dat zeer kort aan de zuurstof is blootgesteld waardoor het een rozig oppervlak heeft gekregen. Het gaat om een zware afgeronde rand met afgeplatte top.

Spoor S.2.2 bevatte naast enkele fragmenten vroegrood die mogelijk residueel zijn ook enkele fragmenten grijs en rood aardewerk. Dit spoor kan mogelijk in de late 13^e-vroeg 14^e eeuw gedateerd worden, gezien de aanwezigheid van het eerder vernoemde vroegrood aardewerk.

De bruinige vulling in spoor S.2.4 kan ook tussen de 14^e en 15^e eeuw gedateerd worden. In deze vulling werd een zwaar verweerde rand van een teil in grijs aardewerk aangetroffen. Het gaat om een zware bandvormige rand met draairibbel centraal op de rand¹⁷.

Verschillende lagen in profiel 9 bevatten ook materiaal dat in deze periode kan gedateerd worden. Vulling 14 is een van de oudste dateerbare heruitgravingen. In deze vulling werd een rand van een teil in grijs aardewerk aangetroffen (Fig. 38). Het gaat om een eenvoudige bandvormige rand met afgeronde top.

¹⁵ Vergelijkbaar met type L27a. De Grootte 2008, 116.

¹⁶ Type L131c. De Grootte 2008, 125.

¹⁷ Type L57b? De Grootte 2008, 123.

Figuur 37: Rand van een teil uit vulling 14 van profiel 9.

In vulling 5 werd een rand van een grape in grijs aardewerk aangetroffen. Het gaat om een naar binnen geplooide blokvormige rand met afgeplatte top¹⁸.

Ook bij de aanleg van dit profiel werd een fragment van een kan in Langerwehe steengoed aangetroffen versierd met radstempelversiering. Dit fragment kan ook in de 14^e eeuw gedateerd worden.

Bij de aanleg van profiel 6 werd een beetje 14^e en 15^e eeuws materiaal verzameld. Het gaat hierbij om een rand van een teil in rood aardewerk versierd met radstempelversiering (**Fig. 39**).

Figuur 38: Rand van een teil in rood aardewerk met radstempelversiering uit profiel 6.

5.3 Fase 3: 17^e-19^e eeuw

Spoor S.2.1, de licht grijswitte laag in spoor S.2.4, de vullingen 10 en 11 uit profiel 9 en verschillende scherven aangetroffen tijdens de aanleg van profiel 6 kunnen in deze fase gedateerd worden.

Het gaat hierbij uitsluitend om roodbakend aardewerk en faïence. Enkele zeldzaamheden zijn een randfragment van een kan in steengoed afkomstig uit Raeren en een stukje van een pijpensteel. Deze twee vondsten zijn afkomstig uit de bovenste vullingen van de walgracht. De pijpensteel uit spoor S.2.4 en de kan in steengoed uit vulling 10 van profiel 9. In deze zelfde vulling zijn ook enkele stukken faïence verzameld. Dit geheel kan tussen de 17^e en 18^e eeuw gedateerd worden (**Fig. 40**).

¹⁸ Type L125. De Grootte 2008, 128.

Figuur 39: Aardewerk uit vulling 10 van profiel 9.

6 Conclusie

6.1 Interpretatie

In WP 1, de locatie van het voormalige binnenterrein van de site, werden enkele archeologisch relevante sporen aangetroffen. Het gaat om vijf kuilen waarvan er twee (sporen S1.1 en S1.2) kunnen worden gedateerd in de 14de-15de eeuw. De functie van de kuilen is onzeker.

Uit de onderste vullingen van de walgracht werden enkele aardwerkfragmenten geborgen eveneens met een datering in de 14de-15de eeuw. Op basis van het aangetroffen dateerbaar materiaal kunnen de kuilen en walgracht worden gelinkt aan de laatmiddeleeuwse site met walgracht, zoals aangegeven in de Centraal Archeologische Inventaris. De exacte afmetingen van het wooneiland zijn niet bekend. De breedte van de walgracht bedraagt ca. 16 meter, d.i. de bewaarde breedte onder de ophogingspakketten.

Enkele kuilen (sporen S.1.3, S.1.9-1.10) hebben op basis van het gerecupereerde aardewerk een oudere datering, d.i. in de late 12de tot 13de eeuw. Vermoedelijk was het binnenterrein reeds bewoond en werd de site in de 14de-15de eeuw omgracht.

Door de recente afgravings- en ophogingswerken valt het niet met zekerheid te zeggen of het binnenterrein al dan niet werd opgehoogd. Het archeologisch leesbaar niveau werd aangelegd onder de recente ophogingen en in de onverstoorde moederbodem. In het oostelijk profiel in WP 1 zien we nog een deel van een begraven Ah-horizont die rechtstreeks rust op de onverstoorde bodem. Uit deze bruine laag werden geen vondsten geborgen.

We kunnen stellen dat het hier een enkelvoudige site met walgracht betrof, bestaande uit een rechthoekig tot vierkantig (niet?)opgehoogd wooneiland. De oudste bewoningsfase gaat terug tot de late 12de tot 13de eeuw. In de 14de-15de eeuw werd de site omgracht. In de bovenste vullingen van de gracht werd jonger materiaal aangetroffen (17de-18de eeuw). Dit zou kunnen wijzen op het nog steeds in gebruik zijn of een kortstondig herbruik in deze periode. De opgave van het terrein kan worden gedateerd in de tweede helft van de 19de eeuw.

Algemeen heeft de site met walgracht een aantal bijzondere vormkenmerken waaronder één of meer “eilanden” of “woonzones” en één of meer walgrachten die de woonzone(s) geheel of gedeeltelijk afbakenen. De walgracht is een kunstmatige gracht met een breedte die varieert tussen 5 en 25 meter. De maximale diepte van de gracht bedraagt ca. 2 meter. De aanleg van een gracht rondom de hoeve was zowel drainerend als een teken van een vrij statuut¹⁹. De grootte van de woonzone is minimum 30 x 30 meter, en maximum 50 x 50 meter. Opgehoogde woonzones vormen een kleine minderheid; de meeste sites zijn nooit opgehoogd²⁰.

De site te Gits kan worden geïnterpreteerd als een kleine, “eenvoudige” productie-eenheid van lokaal tot regionaal belang. Mogelijk was deze gespecialiseerd in de productie van hooi²¹.

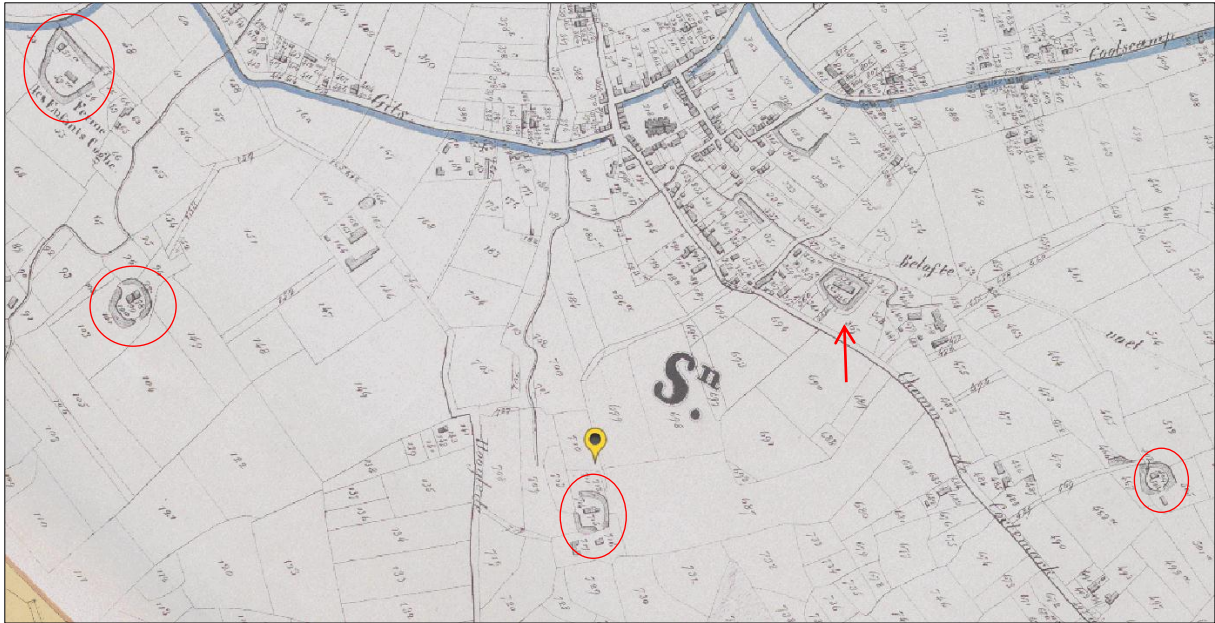
De Centraal Archeologische Inventaris geeft in de omgeving van de site enkele andere sites met walgracht weer, met een vermoedelijke datering in de late middeleeuwen (cf. supra CAI-locaties 72795, 72800, 72801 en 72807). Deze laatsten vinden we eveneens terug op de *Popkaart* (**Fig. 40: rode cirkels; rode pijl verwijst naar site aan de Gitsbergstraat**). De sites zijn gelijkaardig aan de site met walgracht aan de Gitsbergstraat. Het betreft ronde tot rechthoekige enkelvoudige eenheden, omring door één walgracht met één of twee ingangen. Ze bevinden zich steeds in de nabijheid van een weg en/of waterloop. Binnen het wooneiland bevindt zich ofwel één groot of meerdere kleine gebouwen. Vermoedelijk gaat het hier eveneens om kleine productie-eenheden.

Toekomstig historisch(-geografisch) onderzoek aan de hand van archivalische en cartografische bronnen kan meer duidelijk scheppen omtrent de geschiedenis en evolutie, de functie, en het onderling verband tussen deze sites. Vooralsnog is niet bekend of de site aan de Gitsbergstraat een naam had en wie de eigenaar/pachter was. Dit geldt eveneens voor de overige sites in de nabije omgeving. Mogelijk bestond er een relatie tussen de sites met walgracht met zowel de dorpskern en kerk, alsook met het omgevende landschap (beken, ontsluitingswegen,...).

¹⁹ Tys 2010, 291.

²⁰ Verhulst & Gottschalk 1980, 42-43.

²¹ Met dank aan Sam De Decker.

Figuur 40: Popkaart met sites met walgracht in de omgeving van de Gitsbergstraat.

6.2 Onderzoeksvragen

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- *Wat is het exacte verloop en de oorspronkelijke dimensie van de walgracht?*

Binnen het plangebied werd het zuidoostelijk deel van de walgracht aangesneden en gedocumenteerd. De oorspronkelijk dimensie bedroeg minimum 16 meter, de diepte bedroeg maximaal 1,60 meter (d.i. de bewaarde breedte en diepte onder de ophogingspakketten).

- *Zijn er aanwijzingen voor vroegere heruitgravingen, aanpassingen, ...?*

Onderin de gracht zijn er sporen van vroegere heruitgravingen aangetroffen. De oudste dateerbare heruitgraving was vulling 14 (14de – 15de eeuw). De oudste heruitgraving betrof vulling 16, waarvoor geen datering voorhanden is.

- *Zijn er lagen aanwezig die relevant zijn voor macroresten- of pollenanalyse?*

Enkele lagen werden bemonsterd voor archeobotanisch onderzoek. Op de onderste vulling van de gracht werd een pollenbak geplaatst (**Fig. 41**). Zowel van de humeuze randzone van de gracht (vulling 6; profiel 9.1), als van de begraven Ah-horizont werd een bulkmonster van 10L genomen.

Gezien er nog geen datering voorhanden is van de begraven Ah-horizont, achten we de analyse van dit monster op de aanwezigheid van dateerbare resten relevant binnen het kader van dit vooronderzoek.

Figuur 41: Pollenbak op onderste vulling van de gracht.

- Welke categorieën vondsmateriaal zijn aanwezig in de gracht; wat is hun bewaringstoestand en wat is de vondstdichtheid?

Uit verschillende vullingen van de gracht werd aardewerk geborgen. De vondstdichtheid was eerder klein. Het betreft laatmiddeleeuwse fragmenten uit de onderste vullingen, en postmiddeleeuws aardewerk uit de bovenste opvullingslagen.

- Zijn er sporen aanwezig binnen het omgrachte areaal?

Binnen het omgrachte areaal werden elf antropogene sporen aangetroffen.

- Zo ja, op welk niveau bevinden deze sporen zich?

Tijdens het vooronderzoek werd één archeologisch leesbaar niveau aangelegd. Dit niveau werd aangelegd onder de recente ophogingen en in de onverstoorde moederbodem.

- Is er sprake van stratigrafie/meerdere archeologische vlakken? Zijn er aanwijzingen voor een initiële ophoging van het binnenterrein bij de aanleg van de walgracht, en/of eventuele latere ophogingsfasen?

Door recente afgravings- en ophogingswerken zijn er geen aanwijzingen meer voor een initiële ophoging van het binnenterrein. In WP 1 was nog een klein stuk van een begraven A-horizont aanwezig (woonhorizont?). Door een gebrek aan vondsten kan deze niet gedateerd worden.

De verrommelde ophogingspakketten zijn recent (periode 2000-2001) en werden aangebracht ten tijde van de bouw van het rusthuis.

- Wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?

De aangetroffen sporen kunnen worden geïnterpreteerd als kuilen, een puinkuil en een greppel. Door recente afgraving is de bewaringstoestand slecht (zeer ondiepe bewaring). De datering beslaat drie periodes:

- fase 1: late 12de – 13de eeuw
- fase 2: 14de – 15de eeuw
- fase 3: 17de – 19de eeuw

- Maken deze sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Twee kuilen en de gracht kunnen worden gelinkt aan de reeds gekende site met walgracht.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes en hoe is dit te koppelen aan de stratigrafie binnen de site?

Enkele kuilen (sporen S.1.3, S.1.9-1.10) hebben op basis van het gerecupereerde aardewerk een volmiddeleeuwse datering, d.i. in de late 12de tot 13de eeuw. Vermoedelijk was het binnenterrein reeds bewoond en werd de site in de 14de-15de eeuw omgracht. De puinkuil in WP 2 is postmiddeleeuws. De site werd vermoedelijk opgegeven op het einde van de 19de eeuw.

- Wat is de vondstdichtheid en de bewaringstoestand van de vondsten in deze zone?

Er werden betrekkelijk weinig vondsten aangetroffen. De bewaringstoestand was goed.

6.3 Advies

BAAC adviseert geen vervolgonderzoek. Door de recente afgravings- en ophogingswerken is het plangebied zwaar verstoord. De aanwezigheid van een laatmiddeleeuwse site met walgracht werd bevestigd. Tijdens het vooronderzoek werd 24% van de totale oppervlakte van het plangebied onderzocht. De stratigrafie van het binnenterrein en de walgracht werd binnen de beperkte oppervlakte van het onderzoeksterrein zo optimaal mogelijk gedocumenteerd.

Toekomstig historisch onderzoek kan meer duidelijkheid scheppen wat betreft de geschiedenis en evolutie, de functie, en het onderling verband tussen de sites met walgracht.

7 Bibliografie

DE GROOTE, K. 2008. *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de – 16de eeuw)*. Brussel: Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed.

TYS, D. 2010. Medieval moated sites in coastal Flanders: the impact of social groups on the formation of the landscape in relation to the early estates of the Count of Flanders. In: DE GROOTE, K., TYS, D. & PIETERS, M. (eds). *Exchanging Medieval Material Culture. Studies on archaeology and history presented to Frans Verhaeghe. Relicta Monografieën 4*. Brussel: VIOE & VUB, 289-301.

VAN BIERVLIET, A. 1985. *Gits door de eeuwen heen*. Davidsfonds. Leuven.

VERHULST, A. & GOTTSCHALK, M.K.E. 1980. Transgressies en occupatiegeschiedenis in de kustgebieden van Nederland en België: Colloquium Gent 5-7 September 1978: Handelingen. *Publicatie Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis*, 66. Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis: Gent.

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2013a: *Kleurenorthofoto's* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/kleurenortho/#> (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2013b: *Stratengids – Positiebepaling* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/straten/#> (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2013c: *Digitale bodemkaart Vlaanderen* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/#> (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2013: *Hooglede* [online], <http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/#> (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2013a: *Ferrariskaart Hooglede* [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html, (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2013b: *Atlas cadastral parcellaire de la Belgique* [online], http://dgtl.kbr.be:1801/view/action/nmets.do?DOCCHOICE=13853.xml&dvs=1373625101392~679&locale=nl_BE&search_terms=gand+oostacker&adjacency=N&VIEWER_URL=/view/action/nmets.do?&DELIVERY_RULE_ID=1&usePid1=true&usePid2=true, (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN 2013a: *Topografische kaarten NGI* [online], <http://www.giswest.be/KLEURENTOPO/> (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN 2013b: *Atlas der Buurtwegen (1841)* [online], <http://www.giswest.be/ATLASBW/> (geraadpleegd op 04 oktober 2013).

8 Lijst met figuren

<i>Figuur 1: Aanduiding plangebied op de topografische kaart.</i>	3
<i>Figuur 2: Aanduiding plangebied op de kadasterkaart.</i>	3
<i>Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op een orthofoto.</i>	1
<i>Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de stratengids.</i>	2
<i>Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart.</i>	3
<i>Figuur 6: Oorspronkelijke inplanting van de sleuven (rood) geplot op huidige situatie en site met walgracht (Atlas der Buurtwegen).</i>	5
<i>Figuur 7: Finale inplanting van de drie sleuven (zwart) geplot op huidige situatie en site met walgracht.</i>	6
<i>Figuur 8: Aanleg van de sleuven.</i>	6
<i>Figuur 9: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen.</i>	8
<i>Figuur 10: Situering onderzoeksgebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (Ferrariskaart) (1771-1778).</i>	9
<i>Figuur 11: Situering onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840).</i>	10
<i>Figuur 12: Situering onderzoeksgebied op de Poppkaart (1855).</i>	10
<i>Figuur 13: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving.</i>	11
<i>Figuur 14: Profiel 7 in WP 1.</i>	13
<i>Figuur 15: Profiel 8 in WP 1.</i>	13
<i>Figuur 16: Profiel 10 in WP 1 met begraven Ah-horizont (boven) en ophoging (onder).</i>	14
<i>Figuur 17: Tekening profiel 10 met begraven Ah-horizont (laag 4) en ophoging (lagen 1-3, 5 en 6). Oriëntatie O-W, schaal 1:40.</i>	14
<i>Figuur 18: Profiel 2 in WP 1 met begraven Ah-horizont (laag 4), ophoging (lagen 1-3) en moederbodem (lagen 5-6). Oriëntatie W-O, schaal 1:20 (tekening).</i>	15
<i>Figuur 19: Profiel 5 in WP 3 met bouwvoor (laag 1), ophoging (lagen 2-4) en moederbodem (laag 5). Oriëntatie ZW-NO, schaal 1:20 (tekening).</i>	15
<i>Figuur 20: Profiel 11 in westen van WP 2. Oriëntatie W-O, schaal 1:40.</i>	16
<i>Figuur 21: Profielen 11 en 12 (boven) en profiel 3 (onder).</i>	16
<i>Figuur 22: Profiel 11 in WP 2 met ingegraven drainagesleuf (links); 17de – 19de eeuwse puinkuil onder ophogingspakketten (Profiel 12)(rechts).</i>	17
<i>Figuur 23: Profielput 1 in westen van WP 1.</i>	17
<i>Figuur 24: Profiel 4 in WP 2.</i>	18
<i>Figuur 25: Profiel 6 in WP 2 (links), ingestort (rechts).</i>	18
<i>Figuur 26: Dwarsdoorsnede op walgracht.</i>	19
<i>Figuur 27: Dwarsdoorsnede op gracht. Profiel 9.1 (boven); profiel 9.2 (onder). Oriëntatie NW-ZO, schaal 1:65.</i>	20
<i>Figuur 28: Vlakfoto's sporen S.1.9 en S.1.10.</i>	21
<i>Figuur 29: Coupefoto's sporen S.1.9 en S.1.10.</i>	21
<i>Figuur 30: Coupetekeningen S.1.9 (boven) en S.1.10 (onder). Coupe NO-ZW, schaal 1:20.</i>	21
<i>Figuur 31: Coupefoto spoor S.1.3 (links) en tekening coupe N-Z, schaal 1:20 (rechts).</i>	22
<i>Figuur 32: Vlakfoto spoor S.1.1 (rechts) en S.1.2 (links).</i>	22
<i>Figuur 33: Vlakfoto spoor S.2.1.</i>	23
<i>Figuur 34: Vlakfoto WP3, westkant.</i>	23
<i>Figuur 35: Coupefoto's sporen S.3.6 en S.3.7.</i>	24
<i>Figuur 36: Aardewerk uit spoor S.1.9.</i>	25
<i>Figuur 37: Rand van een teil uit vulling 14 van profiel 9.</i>	26
<i>Figuur 38: Rand van een teil in rood aardewerk met radstempelpersiering uit profiel 6.</i>	26
<i>Figuur 39: Aardewerk uit vulling 10 van profiel 9.</i>	27
<i>Figuur 40: Poppkaart met sites met walgracht in de omgeving.</i>	29
<i>Figuur 41: Pollenbak op onderste vulling van de gracht.</i>	30

9 Bijlagen

9.1 Lijsten

9.1.1 Sporenljst

9.1.2 Vondstenlijst

9.2 Kaartmateriaal

9.2.1 Overzichtsplan

